

det forklares med, at værnene vel i alle tre skandinaviske lande var ramt af nedskæringer og faldende prestige, men at Danmark dog i Tyskland havde en potentiel ydre fjende, som i egen bevidsthed kunne legitimere forsvaret, mens den norsk-svenske frygt for Sovjet var af mere teoretisk karakter.

Henning Poulsen

Helene Carlbäck-Isotalo: *Att byta erkännande mot handel. Svensk-ryska förhandlingar 1921-1924*. Studia Historica Upsaliensis, 183. (Uppsala 1997). 288 s.

Der er tale om en disputats, der i detaljer primært beskriver Sveriges håndtering af »det russiske spørgsmål« 1921-1924 og sekundært den sovjetiske regerings forsøg på at opnå diplomatisk anerkendelse ved at tilbyde svensk erhvervsliv gunstige vilkår for handel på et tidspunkt, hvor ingen af de vestlige stormagter ville anerkende bolsjevikkerne som retmæssig russisk regering. Til forveksling minder de svensk-sovjetiske forhold i det pågældende tidstrum om de dansk-sovjetiske og de norsk-sovjetiske.

Forfatteren har ud over et stort svensk materiale fra private og statslige arkiver også kunnet benytte sovjetisk kildemateriale til at komme bag om den deklarerede sovjetiske politik. Som i andre lande var meningene delte med hensyn til det tilrådelige eller ønskelige i at have forbindelse til det ny regime i Rusland. Socialdemokraterne var for, da de troede, at anerkendelse af sovjetregeringen ville fremme beskæftigelsen i Sverige og gøre Europa fredeligere. De konservative var imod, fordi de principielt anså regimet for illegitimt, og fordi de – mere pragmatisk – ønskede erstatning for nationaliseret kapital og ejendom i Rusland. Det lykkedes i 1920 en driftig forretningsmand med politisk

støtte fra den socialdemokratiske regering at få afsluttet en udbytterig kontrakt med Moskva, som i et par år gjorde Sverige til Sovjetruslands største handelspartner (i absolutte tal var der dog tale om forholdsvis små beløb). Men ellers lurepassede Sverige ligesom Danmark og de andre småmagter. Hvad ville stormagterne beslutte sig for? Her var England og Frankrig uenige med sidstnævnte som den stejleste modstander af anerkendelse, før erstatningsspørgsmålet var blevet løst tilfredsstillende.

Det er interessant at konstatere, hvor mange landes forretningsmænd, politikere og journalister der anså lige netop deres land som det ideelt beliggende for at få en særstilling på det russiske marked, som ikke længere eksisterede på grund af bolsjevikregimets udenrigshandelsmonopol. Danskere mente, at Danmark var forudbestemt til at spille en ganske særlig rolle ikke alene som transitland for den umådelige handel med Rusland, man troede ville komme efter verdenskrigen, men også som organisator af det vældige opbygningsarbejde, der forestod i Rusland. Svenskerne mente præcis det samme om Sverige, og finnerne mente naturligvis, at det var Finland, der ville komme til at spille førsteviol. I alle tilfælde var der tale om sæbebobler, der snart brast. De sovjetiske forestillinger om at kunne benytte de små nordiske lande som et vindue til Vesten viste sig heller ikke holdbare. Gang på gang måtte Moskva konstatere, at småstaternes forhold til de vestlige stormagter talte langt mere end forholdet til det sovjetiske eksperiment.

Helene Carlbäck-Isotalo mener, at bolsjevikkerne i 1921 havde opgivet den oprindelige revolutionære politik over for udlandet og i stedet søgte at blive integreret i den europæiske økonomi. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at Lenin & Co endnu i 1923 forsøg-

te at gennemføre en storstilet kommunistisk opstand i Tyskland, at de bevarede det revolutionære perspektiv på længere sigt, og at de ikke opgav deres kontrol med de økonomiske »kommandohøje«, herunder udenrigsmonopolet. Med det system, de opbyggede, og med den ideologi, der gennemsyrede deres syn på omverdenen, kunne der ikke blive tale om normale relationer til udlandet.

Bent Jensen

Mikael af Malmberg: *Den ståndaktiga nationalstaten. Sverige og den väst-europeiska integrationen 1945-1959*. (Lund University Press, 1994).

Forskningen i Sveriges udenrigspolitiske historie har længe lidt under manglen på et solidt arkivbaseret værk om Sveriges forhold til den europæiske integrationsproces frem til 1960. Indtil i dag har kun relativt få artikler og en enkelt historisk monografi (Klaus Misgeld: *Sozialdemokratie und Aussenpolitik in Schweden – Sozialistische Internationale, Europapolitik und die Deutschlandfrage 1945-1955*) beskæftiget sig med emnet. Men nu har vi endelig fået den ønskede fremstilling. Den svenske historiker Mikael af Malmberg har forfattet en kompetent og velskrevet indførelse i svensk Europa-politik frem til indgangen i EFTA i 1959.

Bogen er kronologisk opbygget. Indledningsvis diskuteres den internationale forskning i den europæiske integrationsproces. Derpå følger et perspektivrigt kapitel, hvor et bredt billede af Sveriges udenrigspolitik og af Europabevægelsen i sin storhedstid mellem 1945 og 1947 leveres. I det efterfølgende kapitel behandles Sveriges deltagelse i Marshall-planen og OEEC-samarbejdet. Svensk deltagelse i disse betød, at Sverige blev en integreret del af den vesteuropæiske økonomi.

Herefter vies to lange kapitler til beskrivelse af Europabevægelsens svenske afdeling og den officielle svenske politik inden for Europarådet, i hvilket Sverige på trods af neutralitetspolitikken valgte at deltage. Som deltager i Europarådet var den svenske regering dog mod enhver ændring af Europarådets forfatning, som kunne betyde en udvidelse af parlamentets indflydelse. Sverige var ikke alene om denne holdning, som deltes af Storbritannien, Norge og til en vis grad af Danmark.

I det næste kapitel skildres, hvorledes De Seks' (dvs. Frankrig, Vesttyskland, Benelux-landene og Italien) oprettelse af Kul- og Stål-unionens (EKSF) i 1952 stillede Sverige over for nye udfordringer på den europæiske scene. På den ene side var svensk deltagelse udelukket på grund af de tydelige politiske ambitioner bag projektet. På den anden side var et snævert svensk samarbejde med EKSF fra et økonomisk synspunkt en nødvendighed for at sikre den svenske ståleksport til kontinentet. Det viste sig hurtigt, at Sverige kun havde meget lidt indflydelse på EKSF's produktionspolitik. Dette fik dog ingen negative konsekvenser for svensk industri på grund af den store efterspørgsel på stål i 1950'erne.

I det efterfølgende kapitel diskuteres Sveriges holdning til Eden-planen, som i 1952 blev fremlagt af Storbritannien i Europarådet. I planen foreslog den britiske regering, at Europarådet også skulle beskæftige sig med forsvarsspørgsmål. De Seks havde forinden barslet med en plan for etableringen af en Europahær, og Storbritannien ønskede nu, at Europarådet skulle fungere som politisk rammeorganisation for både EKSF og den planlagte Europahær. Derved ville den britiske regering kunne bevare sin politiske indflydelse på de to organisationer uden at deltage direkte. Forslaget kunne have tvunget Sverige til en udmeldelse